

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

pvm 5.10.2020

Määräyksen antopäivä	5.10.2020
Määräyksen voimaantulopäivä	1.5.2021
Voimassa	Toistaiseksi
Säädösperusta	Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) 22 § 3 momentti sekä 24 § 2 momentti (määräyksessä nimellä ”toisiolaki”)

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen määräys: Muiden palveluntarjoajien tietoturvalisille käyttöympäristöille asetettavat vaatimukset

1 Tausta

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen Findata (myöhemmin ”Tietolupaviranomainen”) ylläpitää toisiolain 20 §:n 1 momentin mukaisesti tietoturvalisista käyttöympäristöä. Ne tietoaineistot, joiden käyttöön Tietolupaviranomainen on myöntänyt luvan, luovutetaan pääsääntöisesti luvansaajan käsittelyä varten kyseiseen käyttöympäristöön.

Mikäli tietolupahakemuksessa pyydetään luovuttamaan tietoaineistoja käsiteltäviksi muussa kuin Tietolupaviranomaisen tietoturvalisissa käyttöympäristössä, hakemuksessa on toisiolain 20 §:n 3 momentin mukaan erikseen perusteltava syyt, joiden vuoksi tämä on välttämätöntä. Tietolupaviranomainen tai muu toisiolaisissa tarkoitettu viranomainen saa tällöin luovuttaa tiedot hakijalle vain, jos käyttöympäristö täyttää 20 § 2 momentissa ja 21–29 §:ssä säädetyt edellytykset.

Jos toisiolain 44 §:n 3 momentissa tarkoitettu yksittäinen rekisterinpitäjä on tehnyt omiin rekistereihinsä sisältyviä tietoja koskevan tietolupapäätöksen, sen tulee luovuttaa tietoaineisto luvansaajan käsiteltäväksi aina toisiolain 20 §:ssä tarkoitettuun tietoturvalisiseen käyttöympäristöön.

Toisiolain 24 §:n 2 momentin mukaan Tietolupaviranomainen antaa tarkemmat määräykset muiden palveluntarjoajien tietoturvalisille käyttöympäristöille asetettavista vaatimuksista. Vaatimuksissa on edellytettävä vastaavaa tietoturvan tasoa kuin Tietolupaviranomaisen omassa käyttöympäristössä vaaditaan.

Määräyksestä järjestettiin ennen sen voimaantuloa lausuntokierros 22.5.–26.6.2020, jonka aikana lausuntoja annettiin yhteensä 54 kpl. Lausunnot on huomioitu määräyksen valmistelussa.

Tietoturvalisista käyttöympäristön vaatimukset ovat tämän määräyksen liitteenä 1.

2 Määräyksen soveltamisala

Tämä määräys on toisiolain 24 §:n 2 momentissa tarkoitettu Tietolupaviranomaisen määräys muiden palveluntarjoajien tietoturvalisista käyttöympäristöille asetettavista vaatimuksista.

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

pvm 5.10.2020

Tätä määräystä sovelletaan kaikkiin niihin toisiolaissa säädettyihin käyttötarkoituksiin, joihin toisiolain mukaan tarvitaan tietolupa. Näitä käyttötarkoituksia ovat tieteellinen tutkimus, tilastointi, opetus sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävä. Opetuksen osalta määräys koskee opetusaineiston valmistamista, ei varsinaista opetusta.

Tässä määräyksessä annettujen vaatimusten toteuttaminen on edellytyksenä sille, että Tietolupaviranomainen voi harkita ja luovuttaa tietoaineistoja luvansaajan käsiteltäväksi muussa kuin sen omassa käyttöympäristössä 1.5.2021 alkaen.

Tämän määräyksen vaatimusten toteutuminen todennetaan tietoturvallisuuden arviointilaitoksen antamalla todistuksella. Tietoturvallisuuden arvioinnista säädetään toisiolain 26 §:ssä.

3 Määräyksen voimassaolo ja muutokset

Tämä määräys on voimassa toistaiseksi.

4 Sovelletut oikeusohjeet

Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) 18 - 34 §, 60 § 1 momentti.

Johanna Seppänen
Johtaja

Heikki Lanu
ICT-päällikkö

Tämä määräys on sähköisesti allekirjoitettu.

Liite 1: Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

Sisällys

1 Yleistä	3
1.1 Määritelmät	3
1.2 Toiminnallinen kuvaus.....	5
1.3 Järjestelmäarkkitehtuuri	6
1.4 Palveluntarjoajat.....	6
1.5 Luotetut tunnistuslähteet.....	7
2 Tekniset vaatimukset	7
2.1 Tunnistautuminen	7
2.1.1 Toisilain asettamat vaatimukset	7
2.1.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	7
2.2 Käyttäjien ja käyttöoikeuksien hallinta.....	8
2.2.1 Toisilain asettamat vaatimukset	8
2.2.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	8
2.3 Ympäristön suojaaminen	8
2.3.1 Toisilain asettamat vaatimukset	8
2.3.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	8
2.4 Lokitus	10
2.4.1 Toisilain asettamat vaatimukset	10
2.4.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	10
2.5 Ympäristön hallinta ja valvonta.....	10
2.5.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	10
2.6 Aineistojen poisto käyttöympäristöstä	11
2.6.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	11
3 Toimijan luotettavuus.....	12
3.1 Yleistä	12
3.1.1 Toisilain asettamat vaatimukset	12
3.1.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	12
3.2 Tietosuoja.....	13
3.2.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	13
3.3 Toimitilat	13
3.3.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	13

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

3.4 Henkilöstö	13
3.4.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset.....	13
4 Tietoturvalliseen käyttöympäristöön liittyvät keskeiset prosessivaiheet.....	14

1 Yleistä

Tämä dokumentti kuvaa ja tarkentaa tietoturva-vaatimukset toisio-laissa (Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä, 552/2019) edellytetyille tietoturval-liselle käyttöympäristölle. Palveluntarjoajan edellytetään noudattavan 18 §:ssä vaadittuja yleisiä tietoturva-vaatimuksia. Tietoturval-lisella käyttöympäristöllä varmistetaan toisio-lain nojalla luovutettujen tietojen tietoturval-linen, luvan mukainen käsittely. Viranomai-nen saa luovuttaa tietoaineistot hakijalle vain, jos käyttöympäristö täyttää 20 §:n 2 momentissa ja 21–29 §:ssä säädetty edellytykset.

Tietoturva-vaatimuksilla pyritään varmistamaan, että tietoturval-lisen käyttöympäristön palveluntarjoajalla on riittävät turvallisuusjärjestelyt salassa pidettävien tietojen oikeudettoman paljastumisen ehkäisemiseksi. Tämä määräys ei ota kantaa tekniseen toteutukseen, ja siksi vaatimuksia on tarkasteltava tapauskohtaisesti soveltaen.

Arvioinnin toteuttava ja todistuksen myöntävä tietoturval-lisuuden arviointilaitos arvioi omalla ammattitaidollaan, soveltuvatko tietoturval-lista käyttöympäristöä koskevat, voimassa olevat tietoturval-lisuuteen liittyvät sertifikaatit määräyksessä esitettyjen vaatimusten täyttämiseksi. Tietolupaviranomainen ei tee arviointia eikä tarjoa teknistä neuvontaa tietoturval-lisen käyttöympäristön tietoturval-lisuuteen liittyen.

Tietoturva-vaatimuksissa on viitattu seuraaviin säännöksiin ja kriteeristöihin:

- Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä, 552/2019
- KATAKRI 2015 - Tietoturval-lisuuden auditointityökalu viranomaisille
 - Soveltamisessa tulee huomioida ko. kohteen KATAKRI Suojaustaso ja/tai Toteutus-esimerkin kohdat, jos sellaisia on esitetty
- PiTuKri versio 1.1. maaliskuu 2020 - Pilvipalveluiden turvallisuuden arviointikriteeristö
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoj-a-asetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 910/2014, annettu 23 päivänä heinäkuuta 2014, sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta
- ISO/IEC 27001 –standardi

1.1 Määritelmät

Tässä määräyksessä:

- Aineistolla tarkoitetaan henkilötietoja sisältävää tietoaineistoa.

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

- Fyysisesti ja teknisesti suojatulla alueella tarkoitetaan ympäristöä, jossa tilat ja tekniset ratkaisut estävät ulkopuolisten kontrolloimattoman pääsyn tietoihin. Tiloihin liittyvät vaatimukset ovat esitetty kohdassa 3.3 Toimitilat.
- Karanteeniympäristöllä tarkoitetaan eriytettyä ja suojattua ratkaisua, missä salattu aineisto muunnetaan selkokieliseksi ja sille tehdään eheys- sekä haittaohjelmataarkastus. Samassa ympäristössä Tietolupaviranomaiselle tarkastettavaksi lähetettävä aineisto salataan toimitusta varten. Ympäristöstä ei saa olla yhteyttä Internetiin.
- Käyttäjäympäristöllä tarkoitetaan tietoturvalisessa käyttöympäristössä sijaitsevaa tietolupakohtaisesti eriytettyä tietojenkäsittely-ympäristöä, jossa asiakas/tutkija tai -ryhmä käsittelee henkilötietoja sisältäviä aineistoja. Ympäristöstä ei saa olla suoraa yhteyttä Internetiin eikä muihin käyttäjäympäristöihin.
- Käyttäjä- ja pääsynhallinnalla tarkoitetaan ratkaisua, joka sijaitsee varsinaisen tutkimusympäristön ja Internetin välissä, ja jolla suoritetaan käyttäjien tunnistaminen ja toteutetaan pääsynhallintaa.
- Lokienhallinnalla tarkoitetaan eriytettyä ja suojattua ratkaisua, jolla toteutetaan käyttöympäristön lokitietojen keräys, valvonta ja raportointi.
- Lokitietoja ovat mm. käyttöloki- ja luovutuslokiteidot sekä tekniset lokiteidot, joita käyttöympäristön laitteet keräävät.
- Palveluntarjoaja on käyttöympäristöstä ja sen vaatimustenmukaisuudesta vastuussa oleva taho, joka voi käyttää myös alihankkijoita.
- Teknisen, organisatorisen ja fyysisen tietoturvan hallinta tarkoittaa käyttöympäristön toteutukseen liittyvien eri osa-alueiden hallinta- ja valvontaratkaisuja.
- Tietolupaviranomaisen järjestelmillä tarkoitetaan Tietolupaviranomaisen hallinnoimia tietojärjestelmiä, joissa suoritetaan mm. lupakäsittelyä, aineistojen siirtoa, kokoamista, esikäsittelyä ja yhdistämistä sekä pseudonymisointia ja anonymisointia.
- Tietoturvalisella käyttöympäristöllä (jatkossa myös pelkkä käyttöympäristö) tarkoitetaan teknistä, organisatorista ja fyysistä tietojen käsittelyn toimintaympäristöä.
- Tietoturvaskenaario tarkoittaa teknisin apuvälinein toteutettua tarkastusta tietojenkäsittely-ympäristölle. Tällä varmistetaan, ettei ympäristössä ole mm. haavoittuvuuksia eikä tietoturvaa vaarantavia virheellisiä konfigurointeja.
- Tunnistuskäytäntö on järjestelmä, jossa sijaitsevat tunnistamisen ja käyttövaltuushallinnan tarvitsemat käyttäjätunnukset.
- Vähimpien oikeuksien periaate (myös pienimmän oikeuden periaate) on tietoturvalisuuteen liittyvä käsite, jonka mukaan tietojärjestelmän käyttöoikeudet tulee rajata suppeimpiin mahdollisiin oikeuksiin, joilla käyttäjä tai prosessi kykenee

suoriutumaan sille määrätystä tehtävästä. Käyttöoikeudet tulee rajata myös ajallisesti lyhyimpään mahdolliseen ajanjaksoon, jonka aikana tehtävä voidaan suorittaa.

1.2 Toiminnallinen kuvaus

Tietoturallisella käyttöympäristöllä tarkoitetaan teknistä, organisatorista ja fyysistä tietojen käsittelyn toimintaympäristöä, jossa tietoturvaluus on varmistettu asianmukaisin hallinnollisin ja teknisin toimin. Tietoturallisessa käyttöympäristössä on voitava varmistaa tietojen tietoturallinen, tietoluvan mukainen käsittely ja ainoastaan tietoluvassa yksilöidylle käyttäjille annetaan pääsy kyseistä hanketta varten perustettavaan käyttäjäympäristöön.

Palveluntarjoaja on se toimija, joka tarjoaa tietoturvallisen käyttöympäristön palveluita asiakkaidensa käyttöön. Palveluntarjoaja voi tarvittaessa käyttää alihankkijoita eri osakokonaisuuksien toimittajina, esimerkiksi prosessoinnin ja tallennuskapasiteetin osalta. Palveluntarjoaja vastaa siitä, että tietoturallinen käyttöympäristö ja sen tuottamiseen osallistuvat osapuolet noudattavat tässä määräyksessä asetettuja vaatimuksia.

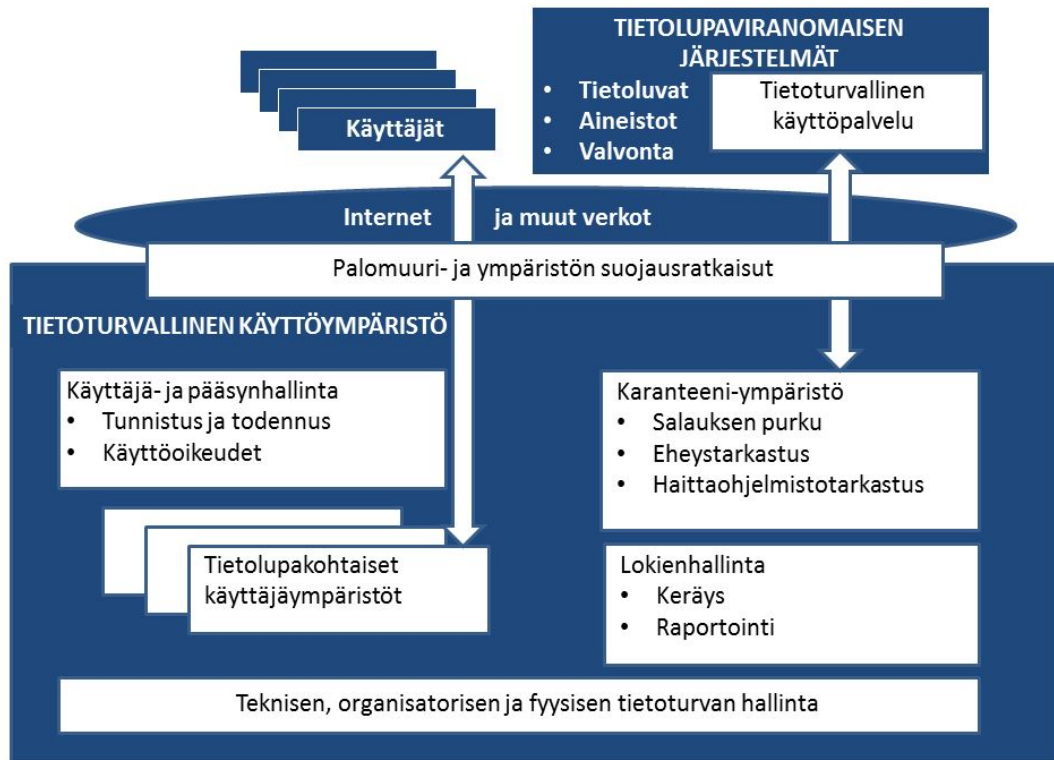
Tärkeimpiä toiminnallisuksia liittyen tietoturvalliseen käyttöympäristöön:

- Käyttäjäympäristöön kirjaututaan luotettaviksi arvioitujen tunnistuslähteiden tunnuksilla.
- Käyttäjäympäristöön kirjautumisessa käytetään pääsääntöisesti kaksivaiheista tunnistautumista.
- Käyttäjäympäristössä asiakas saa käyttöönsä vain kyseisen tietoluvan mukaiset aineistot.
- Mikäli asiakkaalla on useampia tietolupia, hänellä on mahdollisuus käsitellä käyttäjäympäristössä vain yhden tietoluvan aineistoja kerrallaan.
- Henkilötietoaineistojen siirto tietoturvalliseen käyttöympäristöön tapahtuu tietoturvalisesti.
- Käyttäjäympäristöön ei tule olla mahdollista muodostaa suoria Internet-yhteyksiä.
- Tunnisteellisten henkilötietoaineistojen käsittely on pystyttävä suojaamaan erityisen huolellisesti kaikissa käsittelyn vaiheissa.
- Lokienhallinta tulee tapahtua suojatussa ympäristössä, johon ei ole mahdollista muodostaa suoria Internet-yhteyksiä.

Tietoturvallisen käyttöympäristön arkkitehtuuri on kuvattu alla ja keskeiset palveluntarjoajaa koskevat prosessivaiheet kohdassa 4.

1.3 Järjestelmäarkkitehtuuri

Seuraavassa kuvassa on esitetty Tietoturvallisen käyttöympäristön periaatteellinen järjestelmäarkkitehtuuri. Tämän tarkoituksena on selvittää, mistä toiminnoista tietoturallinen käyttöympäristö koostuu ja miten se liittyy muihin keskeisiin toisilain mukaisiin toimintoihin.

Kuva: Tietoturvallisen käyttöympäristön periaatteellinen järjestelmäarkkitehtuuri

1.4 Palveluntarjoajat

Tietoturallisella käyttöympäristöllä on oltava nimetty palveluntarjoaja, joka on vastuussa tämän määräyksen vaatimusten toteuttamisesta. Palveluntarjoaja voi käyttää alihankkijoita esimerkiksi tietoteknisten palveluiden tuottamiseksi, mutta palveluntarjoaja vastaa aina tietoturallisen käyttöympäristön vaatimustenmukaisuudesta. Käytännössä palveluntarjoajan ja käytettävän alihankkijan välillä on oltava sitova sopimussuhde.

Palveluntarjoajan on myös tunnistettava mahdollinen henkilötietojen kasautumisvaikutus ja huomioitava tämä tarjoamansa käyttöympäristön suojauksessa. Kasautumisvaikutus voi syntyä esimerkiksi tilanteissa, joissa käyttöympäristössä on tarkoitus säilyttää useita henkilötietoaineistoja ja/tai aineistojen koot muodostuvat suuriksi. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ylläpitää julkista rekisteriä sille ilmoitetuista vaatimukset täyttävistä käyttöympäristöistä.

1.5 Luotetut tunnistuslähteet

Tietolupaviranomainen ylläpitää ajantasaista listaa luottamistaan tunnistuslähteistä ja julkaisee ne osoitteessa www.findata.fi. Palveluntarjoajan on mahdollista toteuttaa tunnistuslähde myös oman tietoturvallisen käyttöympäristön yhteyteen, joka voidaan katsoa luotetuksi, jos se täyttää tämän määräyksen vaatimukset.

2 Tekniset vaatimukset

2.1 Tunnistautuminen

2.1.1 Toisilain asettamat vaatimukset

21 § Tietoturvallisen käyttöympäristön käyttäjien tunnistaminen

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P21>

2.1.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Käyttäjän ensitunnistaminen toteutetaan ensisijaisesti vahvalla sähköisellä tunnistamisella, esimerkiksi Suomi.fi-palvelulla. Jos vahvaa sähköistä ensitunnistusta ei ole mahdollista tehdä, on käyttäjän identiteetti varmistettava henkilöllisyyden todentamisasiakirjoja käyttäen käyttäjän läsnä ollessa dokumentoidusti. Jos käyttäjän läsnäolon vaatiminen ei ole kohtuullista esim. matkustamisen takia, voidaan ensitunnistaminen toteuttaa tavalla, jossa käyttäjään työ-, toimeksianto-, sopimus-, tai vastaavassa suhteessa oleva organisaatio vahvistaa käyttäjän identiteetin kirjallisesti ja sitovasti tarvittavine dokumentteineen.
2. Tunnuksien haltijoilla ja tunnistuslähteen välillä pitää olla joko sopimussuhde (esimerkiksi työ- tai tutkimussopimus), affiliaatio (esimerkiksi tutkimushankkeen kautta) tai muu juridisesti sitova suhde. Tunnistuslähteiden ylläpitäjillä on velvollisuus sulkea tunnukset välittömästi sopimussuhteen päätyttyä tai mikäli epäilevät tunnuksien vuotamista tai muuta väärinkäytöstä.
3. Käyttäjätunnistuksen tulee olla vähintään kaksivaiheinen, jossa käytetään kahta eri tunnistusmenetelmää. Käyttäjätunnus-salasanayhdistelmän lisäksi käytetään erillistä tunnistetta, esimerkiksi matkapuhelinsovellusta tai muuta vastaavaa tunnistusmetodia. Kaksivaiheinen tunnistus pitää olla tapahtunut, ennen kuin tietoluvan mukaisten aineistojen käsittely aloitetaan käyttäjän toimesta.
4. Jos palveluntarjoajan käyttäjälle järjestämä ja osittama, käyttäjäympäristön käyttöön dedikoitu päätelaite sijaitsee käyttäjäympäristön kanssa saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä, ei kaksivaiheista tunnistusta edellytetä, mutta käyttäjän henkilöllisyydestä on oltava varmuus ennen dedikoidun päätelaitteen käyttöön luovutusta.
5. Edellä mainittujen kohtien lisäksi tulee soveltaa KATAKRI:n kohtia I 06 (Toteutus esimerkin kohdat 1-10) ja I 07 (Toteutus esimerkin kohdat 1-7).

2.2 Käyttäjien ja käyttöoikeuksien hallinta

2.2.1 Toisiolain asettamat vaatimukset

22 § Tietoturvallisen käyttöympäristön käyttäjien käyttöoikeudet
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P22>

2.2.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Ympäristön käyttöoikeudet on rajoitettu siten, että käyttäjät pääsevät käsiksi vain niihin aineistoihin ja resursseihin, joihin heille on myönnetty lupa.
2. Ympäristön käyttöoikeudet on rajoitettu tietolupien mukaan. Jos henkilöllä on useampia tietolupia ympäristössä, hän pääsee käsiksi vain yhden tietoluvan aineistoihin kerrallaan.
3. Ympäristön käyttöoikeudet myönnetään vähimpien oikeuksin periaatteella (KATAKRI I 02).
4. Ympäristössä käytetään vain luotettujen tunnistuslähteiden tunnuksia.
5. Havaitessaan väärinkäytöksen, on palveluntarjojan viipymättä estettävä lisävahinkojen synty esimerkiksi käyttöoikeuksia rajoittamalla.
6. Käyttöoikeus käyttäjäympäristöön lukittuu automaattisesti tietoluvan voimassaolon päätyttyä.
7. Käyttäjäympäristön aineistot poistetaan automaattisesti viimeistään 6 kk kuluttua käyttöoikeuden päätyttyä, ellei laki määrää muuta.
8. Edellä mainittujen kohtien lisäksi tulee noudattaa KATAKRI kohtaa I 06 (Toteutus esimerkin kohdat 1-10).

2.3 Ympäristön suojaaminen

2.3.1 Toisiolain asettamat vaatimukset

18 § Yleiset tietoturva-vaatimukset <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P18>

23 § Tietoturvallisen käyttöympäristön suojaaminen <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P23>

24 § Tietoturvallisen käyttöympäristön vähimmäisvaatimukset <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P24>

2.3.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Pääsynhallintaympäristö tulee suojata KATAKRI I 01 Suojaustaso IV mukaisesti.

2. Käyttäjäympäristön ja Karanteeniympäristön osalta suojaaminen tulee tapahtua KATAKRI I 01 Suojaustaso IV mukaisesti.
3. Tarkennuksia vaatimuksiin:
 - a. Käyttäjäympäristö on eriytetty Internetistä palomuuriratkaisulla.
 - b. Jos palveluntarjoajan käyttäjälle järjestämä, käyttöympäristön käyttöön dedikoitu päätelaite sijaitsee käyttöympäristön kanssa saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä, ei kaksivaiheista tunnistusta edellytetä, mutta käyttäjän henkilöllisyydestä on oltava varmuus ennen dedikoidun päätelaitteen käyttöön luovutusta. Päätelaitteelta ei saa olla yhteyttä käyttöympäristön ulkopuolelle eikä käyttäjällä saa olla mahdollisuutta tuoda tai viedä tietoja käyttöympäristöstä päätelaitetta käyttäen, esim. USB-muistia käyttäen.
 - c. Jos päätelaite ei sijaitse käyttöympäristön kanssa saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä, tulee sisäänkirjautuminen toteuttaa kaksivaiheisella tunnistuksella, jossa jälkimmäinen vaihe on toteutettava ennen aineistoihin pääsyä.
 - d. Käyttöympäristöön ei sallita suoria yhteyksiä käyttäjän päätelaitteelta. Yhteydellä siirretään esimerkiksi vain näyttökuvaa sekä näppäimistön ja hiiren syötettä.
 - e. Eri tietolupien käyttöympäristöt pitää olla eriytettyinä toisistaan siten, että vain kyseisessä tietoluvassa mainitut käyttäjät saavat pääsyn lupaa koskevaan tietoaineistoon.
 - f. Käyttäjille ei myönnetä ylläpito-oikeuksia käyttöympäristön koneisiin. Tässä sovelletaan KATAKRI I 06 (Toteutus esimerkin kohdat 1-10) noudattaen Vähimpien oikeuksien periaatetta.
 - g. Eri suojaustasoilla toteutettavien ympäristöjen välissä käytettävien yhdyskäytäväratkaisuiden osalta sovelletaan KATAKRI I 01 toteutus esimerkin kohtia 1-3.
4. Järjestelmän suojaamisessa sovelletaan Vähimmäistöimintojen ja vähimpien oikeuksien periaatetta KATAKRI I 08 (Toteutus esimerkin kohdat 1-17).
5. Järjestelmän suojaamisessa sovelletaan Monitasoisen suojaamisen periaatetta (KATAKRI I 09, I 13 Toteutus esimerkin kohdat 1-3).
6. Jos rekisterinpitäjällä on tarve siirtää omassa ympäristössään sijaitsevaa luvitettua aineistoa omaan, saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä sijaitsevaan tietoturvalliseen käyttöympäristöön, voi siirron suorittaa myös ilman tietoturvallista käyttöpalvelua. Tässä noudatetaan KATAKRI:n kohtaa I 15 (Toteutus esimerkki 2) soveltuvasti.

7. Ohjelmistohaavoittuvuuksien hallinnassa tulee noudattaa KATAKRI:n kohtaa I 23 (Toteutusesimerkin kohdat 1-2).
8. Käyttöympäristölle tulee suorittaa säännöllisiä tietoturvaskannauksia.

2.4 Lokitus

2.4.1 Toisilain asettamat vaatimukset

19 § Lokitiedot <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P19>

2.4.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Lokitietoja tulee käsitellä samalla tietoturvallisella tavalla kuin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja.
2. Käyttölokeihin on tallennettava tieto tietoluvan saaneesta rekisterinpitäjästä, toisilain mukaisesta käyttötarkoituksesta, käsittelyyn oikeuttavasta tietoluvasta, tietojen käsittelyyn tietoluvan mukaan oikeutetusta käyttäjästä, käsitellyistä tiedoista ja tietoryhmistä sekä käyttöajankohdasta.
3. Teknisiä lokitietoja tulee kerätä kattavasti, jotta mahdolliset virhetoiminnot tai tietomurrot voidaan selvittää riittävän kattavasti. Näitä teknisiä lokeja tulee säilyttää vähintään 5 vuotta.
4. Muilta osin lokituksessa sovelletaan KATAKRI I 10 -ohjeistusta (Toteutusesimerkin kohdat 1-7).
5. Hallintayhteydet ja käyttö tulee suojata KATAKRI:n I 04 mukaisesti.
6. Lokeja on seurattava ja analysoitava suunnitelmallisesti ja säännöllisesti.
7. Lokitietojen käyttö tulee olla toteutettu siten, että myös katselusta jää tieto järjestelmään.
8. Lupakohtaiset aineistojen käyttölokiteidot ja käyttäjärekisterit on toimitettava Tietolupaviranomaiselle sen pyynnöstä ilman aiheetonta viivytystä.

2.5 Ympäristön hallinta ja valvonta

2.5.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Käyttöympäristö on dokumentoitu ja dokumentointia tulee voida käyttää arviointilaitoksen suorittamassa arvioinnissa sekä muissa tarkastuksissa.
2. Käyttöympäristöä tulee valvoa automaattisesti ympärivuorokautisesti.
3. Käyttöympäristön valvonnassa tulee kiinnittää erityistä huomioita tietoturvan valvontaan.

4. Käyttöympäristön poikkeuksien havainnoinnissa tulee hyödyntää KATAKRI I 11 kriteerejä soveltuvilta osin.
5. Käyttöympäristön tietoturvan ajantasaisuutta tulee valvoa ja katselmoida säännöllisesti.
6. Käyttöympäristön hallinta tulee tehdä tietoturvan osalta kovennetulta työasemalta salatulla tietoliikenneyhteydellä.
7. Käyttöympäristön ylläpito tulee tehdä siihen soveltuvista tiloista.
8. Käyttöympäristön palvelimien tulee sijaita suojatuissa tiloissa, noudattaen KATAKRI F 01 ohjeita.
9. Käyttöympäristön ylläpitokäyttöoikeuksien tulee olla henkilökohtaisia, erikseen työtehtävien mukaan määriteltäviä käyttöoikeuksia.
10. Käyttöympäristön ylläpitokäyttöoikeudet tulee tarvittaessa jakaa eri tason ylläpitokäyttöoikeuksiin (Administration Tier Model)
11. Käyttöympäristön ylläpitokäyttöoikeuksissa noudatetaan vähimpien oikeuksien periaatetta KATAKRI I 06 (Toteutusesimerkin kohdat 1-10) sekä monitasoisen suojaamisen periaatetta KATAKRI I 07 (Toteutusesimerkin kohdat 1-7) mukaisesti.
12. Käyttöympäristön hallinnassa ja valvonnassa noudatetaan KATAKRI I 03 ja I 04 -osiota soveltuvilta osin.
13. Käyttöympäristön muutoshallinnassa sovelletaan KATAKRI I 20 (Toteutusesimerkin kohdat 1-3) osiota soveltuvilta osin.
14. Myös tietoturvallisen käyttöympäristön ylläpitäjien toimet on sisällytettävä lokienhallintaan.
15. Jos epäillään, että tietojen käsittely on lain tai myönnetyn tietoluvan ehtojen vastaista, on palveluntarjoajalla oltava kyky viivyttämättä ilmoittaa asiasta tietolupaviranomaiselle ja toimittaa asiasta yksityiskohtainen selvitys. Tämä ei poissulje muita lainsäädännön asettamia velvoitteita.

2.6 Aineistojen poisto käyttöympäristöstä

2.6.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Aineistot tulee poistaa käyttöympäristöstä 6 kk tietoluvan päättymisen jälkeen, ellei tietoluvassa ole toisin määrätty.
2. Aineiston poistossa tulee noudattaa KATAKRI I 19 -ohjeistusta (Toteutusesimerkin kohdat 2 ja 3).
3. Aineistojen säilytyksessä on huomioitava mahdolliset tietoluvassa asetetut ehdot.

3 Toimijan luotettavuus

3.1 Yleistä

3.1.1 Toisilain asettamat vaatimukset

20 § Tietoturvallinen käyttöympäristö <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P20>

25 § Tietoturvallisen käyttöympäristön tietoturvallisuuden osoittaminen
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P25>

26 § Tietoturvallisuuden arviointi <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P26>

27 § Arviointilaitoksen myöntämän todistuksen peruuttaminen
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P27>

28 § Tietoturvallisuuden arviointilaitoksen ilmoittamisvelvollisuus
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P28>

29 § Tietoturvallisen käyttöympäristön käyttöönoton jälkeinen seuranta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P29>

30 § Tietojärjestelmien valvonta ja tarkastukset
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P30>

31 § Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston oikeus ulkopuolisen asiantuntijan käyttöön
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P31>

32 § Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tiedonsaantioikeus
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P32>

33 § Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston määräys puutteiden korjaamiseksi ja uhkasakko
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P33>

34 § Määräys velvollisuuksien täyttämiseksi
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2019/20190552#L3P34>

3.1.2 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Tietoturvallisen käyttöympäristön on fyysisesti sijaittava EU/ETA-alueella.
2. Tietoturvallisen käyttöympäristön palveluntarjoajan on oltava EU/ETA-alueella rekisteröity organisaatio.
3. Palveluntarjoajan luotettavuus tulee voida arvioida PiTuKri Luku "Palvelun tuottaminen" (s. 12) soveltaen.

4. Palveluntarjoajan on osoitettava luotettavuus turvallisuuden hallintajärjestelmällä, esimerkiksi ISO/IEC 27001 -standardin mukaisesti.
5. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla (Valvira) tai sen osoittamalla ulkopuolisella asiantuntijalla on oikeus tehdä valvonnan edellytyksenä olevia tarkastuksia. Tarkastuksen suorittamiseksi tarkastajalla on oikeus päästä kaikkiin tiloihin, joissa harjoitetaan tässä laissa tarkoitettua toimintaa tai säilytetään tämän lain noudattamisen valvonnan kannalta merkityksellisiä tietoja. Vaatimus koskee myös palveluntarjoajan käyttämiä alihankkijoita.

3.2 Tietosuoja

3.2.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Käyttöympäristöstä on oltava laadittuna EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR) 35 artiklan mukainen tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi (DPIA).
2. Rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelijää koskevat velvoitteet ja sopimukset ovat huomioitu tietosuoja-asetuksen voimassa olevien ohjeiden mukaisesti. Asetus ei sisällä ohjeita vaan se velvoittaa suoraan.
3. Palveluntarjoaja vastaa siitä, että käyttöympäristöön sekä käyttäjäympäristöön siirrettävät ja siellä käytettävät ohjelmistot, koodit tai muut sellaiset eivät vaaranna henkilötietojen käsittelyn tietoturvallisuutta. Erityisesti on varmistettava ettei käyttäjäympäristöstä siirry ulos henkilötietoja muulla tavoin kuin mitä aineistojen siirrosta on määrätty.

3.3 Toimitilat

3.3.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

1. Ympäristön ylläpito tulee tehdä tiloista, jotka ovat tietoturvallisuuden arviointilaitoksen hyväksymät.
2. Ympäristön palvelimet tulee olla tiloissa, jotka ovat tietoturvallisuuden arviointilaitoksen hyväksymät.
3. Toimitilaturvallisuuden osalta noudatetaan KATAKRI:n fyysisen turvallisuuden arviointikriteeristöä F 01-08 soveltuvin osin.

3.4 Henkilöstö

3.4.1 Tietolupaviranomaisen asettamat vaatimukset

Käyttöympäristön ylläpitotehtävissä toimiville henkilöille, joilla on pääsy henkilötietoaineistoihin, tulee olla tehtynä perusmuotoinen turvallisuus selvitys tai muu vastaava viranomais selvitys.

1. Henkilöstö, jolla on pääsy henkilötietoaineistoihin, tulee olla perehdytetty aineistoja koskeviin käsittelyohjeisiin.

2. Henkilöstöturvallisuuden osalta noudatetaan KATAKRI T 08-12 -osioita soveltaen.

4 Tietoturvalliseen käyttöympäristöön liittyvät keskeiset prosessivaiheet

Prosessin vaihe	Tehtävät	Huomioitavaa
Vaatimustenmukaisuuden varmistaminen	Palveluntarjoaja huolehtii, että omaa voimassa olevan tietoturvallisuuden arviointilaitoksen antaman todistuksen käyttöympäristön tietoturvallisuudesta.	(Vrt. 552/2019 25 §) Todistuksen on katettava kaikki tietoturvallisen käyttöympäristön osa-alueet, joissa käsitellään henkilötietoja ja osa-alueet, joilla on vaikutusta henkilötietojen tietosuojan toteutumiseen.
	Tietolupaviranomainen tarkastaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston julkisesta rekisteristä, että palveluntarjoajalla on voimassa oleva todistus.	(Vrt. 552/2019 28 §, 30 §)
	Palveluntarjoaja tarjoaa valvovalle viranomaiselle tai sen osoittamalle taholle mahdollisuuden valvoa, että tietosuojaa ja tietoturva koskevat vaatimukset täyttyvät.	(Vrt. 552/2019 30 §)
	Palveluntarjoajan on säilytettävä vaatimustenmukaisuutta koskevat ja muut valvonnan edellytyksenä olevat tiedot vähintään viisi vuotta tietoturvallisen käyttöympäristön tuotantokäytön päättymisestä. Käyttö- ja luovutuslokitiedot on hävitettävä tai arkistoitava 12 vuoden kuluttua tietoluvan päättymisestä.	(Vrt. 552/2019 29 §, 19 §)
Tietoturvallisen käyttöympäristön käytön seuranta ja arviointi	Palveluntarjoajan seuraa ja arvioi ajantasaisella järjestelmällisellä menettelyllä tietoturvallisesta käyttöympäristöstä sen tuotantokäytön aikana saatavia kokemuksia. Palveluntarjoaja seuraa lain muutoksia ja tekee käyttöympäristöön muutosten edellytyksenä olevat korjaukset.	(Vrt. 552/2019 29 §)
Neuvonta	Palveluntarjoaja tarjoaa tietoturvallisen käyttöympäristön palvelukuvauksen, hinnaston sekä asiaan liittyvää neuvontaa.	Tietolupaviranomainen tarjoaa neuvontapalvelua vain itse järjestämänsä tietoturvallisen käyttöympäristön osalta.

Prosessin vaihe	Tehtävät	Huomioitavaa
Käyttäjäympäristön tilaaminen	Asiakas tekee tilauksen palveluntarjoajan järjestämällä menettelyllä tietoluvassa mainitusta käyttäjäympäristöstä ja liittää virallisen tietolupapäätöksen tarvittavine liitteineen osaksi tilausta.	Palveluntarjoaja tarjoaa asiakkaalle mahdollisuuden sähköisesti tapahtuvaan asiointiin. Asiakkaalta pyydettäviä keskeisiä tietoja luvassa esiintyvien tietojen lisäksi ovat esim. <ul style="list-style-type: none"> tutkimusryhmän jäsenten tunnisteen (yksilöivät sähköiset tunnisteen ja tunnistefederaatiot) tutkimusryhmän jäsenten yhteystiedot käyttäjäympäristön tarvittava kapasiteetti tarvittavat ohjelmistot laskutustiedot
	Palveluntarjoaja tarkastaa sähköisesti allekirjoitetun tietoluvan aitouden.	Tietolupa on toimitettu asiakkaalle pdf-muodossa sähköisesti allekirjoitettuna.
	Palveluntarjoaja vahvistaa tilauksen vastaanotetuksi.	-
	Palveluntarjoaja käsittelee tilauksen.	Tilauksen pitää perustua voimassa olevaan tietolupaan ja tietoturallinen käyttöympäristö on osoitettu tietoluvassa. Palveluntarjoaja pyytää asiakkaalta tarvittaessa lisätietoja tilaukseen liittyen.
	Palveluntarjoaja vahvistaa tilauksen käsittelyksi.	-
Käyttäjäympäristön perustaminen	Palveluntarjoaja perustaa asiakkaan tilauksen perusteella tietolupakohtaisen käyttäjäympäristön	-
	Palveluntarjoaja luo käyttäjätilit ja käyttöoikeudet luvassa mainituille käyttäjille	Pääsy- ja käyttöoikeudet voidaan antaa ainoastaan luvan voimassaolon ajaksi siinä mainituille käyttäjille. Käyttöympäristön palveluntarjoajan on varmistettava ennen yhteyden avaamista luvansaajalle, että luvansaaja täyttää tietoluvassa asetetut vaatimukset (Vrt. 552/2019 51 §). Palveluntarjoajan on pidettävä rekisteriä tietoturvallisen käyttöympäristön käyttäjistä sekä näiden käyttöoikeuksista. Käyttöympäristön käyttäjien

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

Prosessin vaihe	Tehtävät	Huomioitavaa
		käyttöoikeustiedot on hävitettävä tai arkistoitava 12 vuoden kuluttua käyttöoikeuden päättymisestä.
Käyttäjien tunnistus	Käyttäjien tunnistuksessa noudatetaan tässä määräyksessä esitettyjä vaatimuksia.	(Vrt. 552/2019 21 §) Tietoturvallisen käyttöympäristön käyttäjät on tunnistettava luotettavasti sekä todennettava. Luotettava tunnistautuminen voi tapahtua esim. Suomi.fi -palvelun tai luotetun federoidun tunnistuslähteen kautta.
Kirjautumistietojen toimitus käyttäjille	Palveluntarjoaja toimittaa tietoluvassa mainituille henkilöille rekisteröitymis- ja kirjautumishjeet sekä ohjeet kaksivaiheisen tunnistuksen aktivoimiseksi.	Mahdolliset käyttäjätunnuksiin liittyvät tiedot toimitetaan käyttäjälle tietoturvalisella tavalla.
Käyttöoikeuksien määrittäminen	Tietoluvassa mainituille henkilöille myönnetään käyttöoikeudet luvankaisiin aineistoihin. Palveluntarjoaja määrittelee luvansaajan ja muun henkilötietoja käyttöympäristössä käsittelevän henkilön käyttöoikeudet henkilötietoihin.	Kaikkien käyttöympäristön käyttäjien tulee olla mainittuna Tietolupaviranomaisen myöntämässä tietoluvassa. Käyttöoikeudet saavat olla voimassa vain luvan voimassaolon ajan. Palveluntarjoajan on pidettävä rekisteriä tietoturvalisen käyttöympäristön käyttäjistä sekä näiden käyttöoikeuksista. Käyttöympäristön käyttäjien käyttöoikeustiedot on hävitettävä tai arkistoitava 12 vuoden kuluttua käyttöoikeuden päättymisestä.
Aineistojen toimitus tietoturvaliseen käyttöympäristöön	Aineistot siirretään palveluntarjoajalle pääsääntöisesti tietoturvalisen käyttöpalvelun kautta.	Jos rekisterinpitäjällä on tarve siirtää omassa ympäristössään sijaitsevaa luvitettua aineistoa omaan, saman fyysisesti ja teknisesti suojatun alueen sisällä sijaitsevaan tietoturvaliseen käyttöympäristöön, voi siirron suorittaa myös ilman tietoturvalista käyttöpalvelua.
	Palveluntarjoaja varmistaa vastaanottamiensa aineistojen eheyden ja virheettömyyden sekä tietoturvalisuuden.	-
	Palveluntarjoaja järjestää aineistot käyttäjäympäristöön luvassa mainittujen käyttäjien saataville.	-

Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomainen

Tietoturvallisen käyttöympäristön vaatimukset

Prosessin vaihe	Tehtävät	Huomioitavaa
Valmiiden tuotosten siirto ulos tietoturvalisesta käyttöympäristöstä	Palveluntarjoaja siirtää asiakkaan valmiit tuotokset tietoturvalisen käyttöpalvelun välityksellä anonymisoinnin osalta Tietolupaviranomaisen tarkastettavaksi.	Tietolupaviranomainen voi kuitenkin perustellusta syystä lupapäätöksessään myöntää luvansaajalle oikeuden toteuttaa itse julkaistavien edellä mainittujen tietojen anonymisoinnin ehdolla, että ne toimitetaan jälkikäteen Tietolupaviranomaisille.
Muutostilausten käsittely ja toteutus	Palveluntarjoaja ottaa vastaan käyttäjäympäristöön liittyvät muutospyynnöt ja lisätilaukset oman palvelukuvauksen mukaisesti ja toteuttaa ne tietoluvan puitteissa dokumentoidusti.	Jos asiakkaan tilaamat muutokset ovat ristiriidassa lain tai voimassa olevan tietoluvan kanssa, ei niitä saa toteuttaa.
Käyttäjäympäristön käytön lopetus	Palveluntarjoaja sulkee käyttäjiltä pääsyn käyttäjäympäristöön tietoluvan voimassaolon loputtua, sopimuksen päätyttyä, asiakkaan pyynnöstä tai viranomaisen niin määrätessä.	-
	Palveluntarjoaja poistaa henkilötietoaineistot tietoturvalisesti asiakkaan kanssa yhdessä ajanhetkestä sopien kuitenkin viimeistään 6 kk kuluttua tietoluvan päättymisestä ellei tästä ole muuta säädetty.	-